

فرم تدوین و ارائه عناوین سفارش پروژه‌های تحقیقاتی (RFP)

پژوهشکده/مرکز/امور: پژوهشکده مطالعات و تحقیقات منابع آب

عنوان پروژه: موانع اجتماعی اجرایی شدن طرح‌های سازگاری با کم‌آبی

برآورد هزینه (میلیون ریال): ۱۵۰۰ میلیون ریال

برآورد مدت زمان انجام (ماه): ۶ ماه

مصرف کنندگان نتایج این تحقیق

- ۱- کارگروه سازگاری با کم‌آبی وزارت نیرو
- ۲- دفتر برنامه‌ریزی کلان آب و آبفای وزارت نیرو
- ۳- دفتر مدیریت مصرف و ارتقای بهره‌وری آب و آبفای وزارت نیرو
- ۴- وزارت جهاد کشاورزی
- ۵- شرکت مدیریت منابع آب ایران
- ۶- کمیسیون آب، انرژی و کشاورزی مجلس شورای اسلامی
- ۷- وزارت کشور
- ۸- وزارت صنعت، معدن و تجارت

تعریف دقیق مسئله (همراه با معرفی مصادیق یا نمونه‌های عینی موضوع در سطح کشور)

با توجه به وقوع خشکسالی‌های متعدد در سالیان اخیر در کشور و بروز کم‌آبی و تبعات مختلف ناشی از آن، طرح‌های مختلفی جهت سازگاری با کم‌آبی در سطح کشور تدوین و برخی از آن‌ها نیز به مرحله اجرا درآمده است. تشکیل کارگروه ملی سازگاری با کم‌آبی در اواخر سال ۱۳۹۶، یکی از اصلی‌ترین اقدامات مشترک بین‌بخشی در کشور در زمینه تدوین و پیاده‌سازی طرح‌های سازگاری با کم‌آبی می‌باشد. هدف از چنین اقداماتی، هماهنگی و انسجام در برنامه‌های سازگاری با کم‌آبی در سطح کشور و متعادل‌سازی منابع و مصارف آب بوده است. وظایف متعددی برای این کارگروه تعریف شده است. از جمله این موارد می‌توان به اجرای قوانین و مقررات مؤثر در تحقق سازگاری با کم‌آبی و تعادل منابع و مصارف آب، تعیین چگونگی توزیع کمبود آب بین مصارف مختلف و محدود کردن کشت‌های با نیاز آبی بالا، تحویل حجمی آب به اراضی کشاورزی و اعمال محدودیت در برداشت‌ها، کاهش آب مصرفی فضای سبز، اصلاح تعرفه‌ها به منظور پیاده‌سازی الگوی مصرف آب شرب، کنترل اضافه برداشت از منابع آب زیرزمینی با افزایش تعرفه مصارف مازاد برای دوره محدود، پشتیبانی از تدابیر استان‌ها در خصوص جلوگیری از بروز مشکلات و تعارضات اجتماعی، نظارت بر عملکرد و پیشرفت برنامه‌های سازگاری با کم‌آبی استان‌ها در کارگروه‌های استانی سازگاری و ارتقای آگاهی عمومی از وضعیت منابع آب کشور اشاره نمود. یکی از چالش‌های اصلی در پیاده‌سازی جامع طرح‌های سازگاری با کم‌آبی در کشور، مشکلات و چالش‌های اجتماعی در این مسیر است که لزوم همراهی و مشارکت بهره‌برداران را در این زمینه ضروری می‌سازد. هدف از انجام این پژوهش شناسایی مهم‌ترین مسائل اجتماعی (هم در بعد کلان اجتماعی و هم در سطح خرد) برای اجرایی شدن دستورالعمل‌ها و طرح‌های ارائه‌شده جهت سازگاری با کم‌آبی در کشور می‌باشد.

تبیین ضرورت و نیاز اساسی برای انجام این تحقیق

با توجه به اقلیم خشک و نیمه‌خشک ایران و همچنین افت چشمگیر منابع آب سطحی و زیرزمینی طی چند دهه اخیر، تغییر سیاست‌ها از توسعه منابع آب به سمت سازگاری با خشکسالی و کم‌آبی، نشان از تحول گفتمانی در این رابطه دارد. لذا از آنجا که پیامدها و مسائل پیش‌بینی‌نشده متعددی در زمینه برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در این راستا وجود دارد، لازم و ضروری است که طی دوره‌های مختلف موانع اجرایی شدن برنامه‌ها شناسایی شود. با توجه به اینکه در سازگاری با کم‌آبی، مشارکت نه بر سر مزایا و پاداش‌ها بلکه مشارکت در تقسیم کمبودها و محدودیت‌هاست، لذا مقاومت‌های اجتماعی و موانع نهادی و سیاست‌گذاری مختلف در آن قابل‌انتظار است. لذا ضرورت دارد تا در ارزیابی عملکرد طرح‌های سازگاری با کم‌آبی (طرح‌های ذیل کارگروه سازگاری با کم‌آبی)، مهم‌ترین موانع اجتماعی (در بعد کلان و خرد) در این زمینه شناسایی شود.

سؤالات اصلی تحقیق

- ۱- موانع سیاست‌گذاری در زمینه افزایش مشارکت‌های اجتماعی در خصوص پیاده‌سازی طرح‌های سازگاری با کم‌آبی چیست؟
- ۲- موانع اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی مشارکت بومی و محلی افراد در پیاده‌سازی دستورالعمل طرح سازگاری آب کم‌آبی چیست؟
- ۳- شیوه‌های بهبود عملکرد اجرایی شدن طرح سازگاری با کم‌آبی از منظر اجتماعی چیست؟

دستاوردهای کاربردی این تحقیق برای بخش آب کشور (با انجام آن، چه مسائلی از بخش آب کشور حل خواهد شد؟)

- ۱- بررسی و آسیب‌شناسی دقیق طرح‌های سازگاری با کم‌آبی در کشور،
- ۲- شناسایی مهم‌ترین موانع اجتماعی پیاده‌سازی طرح‌های سازگاری با کم‌آبی در کشور و در نظر گرفتن راهکارهایی برای رفع آن در اقدامات بعدی،
- ۳- ارزیابی عملکرد کارگروه سازگاری با کم‌آبی از منظر اجتماعی و بهبود روند اجرای تصمیمات در دوران بعد.

الزامات مورد نظر کارفرما در انجام پروژه

- ۱- بررسی مطالعات تطبیقی بین کشورهای موفق در زمینه سازگاری با کم‌آبی،
- ۲- تحلیل محتوای اسناد، قوانین و دستورالعمل کارگروه سازگاری با کم‌آبی،
- ۳- مصاحبه نیمه ساخت‌یافته با اعضای کارگروه سازگاری با کم‌آبی،
- ۴- کسب نظرات کارشناسان، خبرگان و بهره‌برداران در روند انجام پروژه از طریق مصاحبه، پرسشنامه و جلسات هم‌اندیشی.

رئوس کلی شرح خدمات

- ۱- مطالعه سیاست‌های سازگاری با کم‌آبی در کشورهای مختلف و مناطق منتخب و تطبیق آن سیاست‌ها با شرایط کشور،
- ۲- بررسی داده‌های بانک جهانی، سازمان ملل و ... در زمینه الگوهای سازگاری با کم‌آبی،
- ۳- بررسی تئوری‌ها، نظرات و تحقیقات میدانی و تجربی در زمینه الگوهای سازگاری با کم‌آبی،
- ۴- تحلیل محتوای اسناد، مصوبات و دستورالعمل‌های کارگروه سازگاری با کم‌آبی،
- ۵- شناسایی موانع اجتماعی اجرایی شدن طرح سازگاری با کم‌آبی در منطقه منتخب بر اساس دیدگاه اعضای کارگروه،
- ۶- جمع‌بندی و ارائه مهم‌ترین چالش‌های اجتماعی در زمینه سازگاری با کم‌آبی،
- ۷- ارائه راهکارهای لازم در زمینه ارتقای سازگاری با کم‌آبی بر اساس دیدگاه خبرگان.

مشخصات تیم پژوهشی انجام پروژه

ردیف	تخصص	حداقل مدرک مورد نیاز	نفر - ماه
۱	علوم اجتماعی	دکتر	
۲	علوم اجتماعی	کارشناسی ارشد	
۳	مدیریت منابع آب	کارشناسی ارشد	

سایر توضیحات

مشخصات تماس کارشناس مسئول RFP

نام و نام خانوادگی: مهشید طالبی

سمت: کارشناس گروه مدیریت کمی و کیفی حوضه‌های آبریز

آدرس: تهران - حکیمیه - بلوار عباسپور - موسسه تحقیقات آب - پژوهشکده منابع آب

تلفن: ۰۲۱-۷۷۰۰۰۳۰۵

ایمیل: mahshid.talebi۶۳@gmail.com